

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษา เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ เพราะการที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ทุกวันนั้นก็ด้วยมีการติดต่อสื่อความหมาย ความคิด และความเข้าใจซึ่งกันและกัน มนุษย์จึงต้องเกี่ยวข้องกับภาษามากที่สุด ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทักแปลง แก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตนและใช้เป็นสื่อระหว่างกลุ่มสังคมเดียวกัน ภาษาช่วยให้คนในชาติมีความสามัคคีและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชาติมีความวัฒนาถาวร มีความเป็นปึกแผ่นซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชาติดำรงอยู่ได้ จึงนับว่าภาษาเป็นเครื่องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติด้วย

ป๋อ ยงชวต (2507 : 2) กล่าวว่า "...ภาษายังเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างชาติด้วย ฉะนั้นในการทูตปัจจุบันนี้ ทุกประเทศจึงพยายามที่จะเข้าถึงภาษาของประเทศที่จะเป็นพันธมิตรด้วยกัน..."

ภาษาไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติไทย ซึ่ง บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ์ (2518 : 2) กล่าวว่า

...ก็เพราะชาติต่าง ๆ ลุงเนื้อเห็นว่า ชาติต้องมีภาษาของตนเอง จะใช้ภาษาของคนอื่นในการติดต่อราชการและในกิจการใหญ่ ๆ ของชาติอย่างไรได้ การมีภาษาเป็นการขาดเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง การมีภาษาของตนเองใช้ในกิจการของคนทำให้คนในชาติสำนึกว่า แต่ละคนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชาติของคน นอกจากนั้น เป็นความจำเป็นอันแท้จริงที่จะต้องมีภาษาสื่อสารกันให้สะดวกทั้งชาติ...

ระพีพัฒน์ นาคกรทรรพ (2514 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไว้ก่อนหน้าว่า "ความสำคัญของภาษาไทยย่อมมีมากที่สุด เพราะภาษาไทยเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนทั้งชาติและเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนไทยด้วยกัน" นอกจากนี้ สุจริต เพ็ชรขอม และสายใจ อินทร์ทรัพย์ (2523 : 2 - 3) ได้กล่าวถึงคุณค่าของภาษาไทยไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยทั้งชาติ ทำให้มีความเข้าใจตรงกัน

2. ภาษาไทยเป็นศูนย์รวมน้ำใจ แสดงความเป็นคนไทย เป็นชาติไทย ทำให้เกิดพลัง เกิดความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3. ภาษาไทย เป็นเอกลักษณ์แสดงความเป็นไทย เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติไทย

4. ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติ ใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนไทยทั้งชาติ ทั้งที่เป็นภาษาปากที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันตามธรรมดาและภาษาราชการ

5. ภาษาไทย แสดงวัฒนธรรมประจำชาติที่ทำให้ภาคภูมิใจที่คนไทยมีภาษาของตนเอง ควรแก่การรักษาและสืบทอดต่อไป

6. ภาษาไทย แสดงความเป็นไทย แสดงความอิสระเสรี แสดงความเป็นเอกราชของชาติไทย

7. ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของไทย

8. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพทุกสาขา ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาไทยเฉพาะ ก็อาจประกอบอาชีพที่ใช้ภาษาโดยตรง เช่น เลขานุการ นักหนังสือพิมพ์ นักประพันธ์ ครูสอนภาษาไทย และอื่น ๆ

9. ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสูง เมื่อใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อความรู้ ความคิดได้ดี ก็จะสามารถสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น นักพูด นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมืองที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

10. ภาษาไทย เป็นเครื่องมือในการศึกษาและเสาะแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่าง ๆ

11. ภาษาไทย ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของชาวต่างประเทศบางกลุ่มที่อยู่ในประเทศไทย

ด้วยเหตุที่ภาษาไทยมีความสำคัญและทรงคุณค่าเป็นอเนกอนันต์การครั้งนี้ จึงควรที่จะต้องเอาใจใส่ปรับปรุงการใช้ภาษาไทยให้เหมาะสมที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า กระบวนการหนึ่งที่จะกระทำเช่นนั้นได้ก็คือ กระบวนการสอนภาษาไทยนั่นเอง ดังที่ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 89) กล่าวว่า "ถ้าเราต้องการปรับปรุงการศึกษาให้มีความหมายแก่ชีวิต เราจะต้องรีบเร่งปรับปรุงการสอนภาษาไทยโดยเร็วที่สุด"

เพราะภาษาเป็นชีวิตของชาติ เป็นศูนย์รวมความคิดเห็นของชาติ และภาษาเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพเกือบทุกด้าน..." นอกจากนี้ การสอนวิชาการต่าง ๆ ในประเทศไทยก็ล้วนแล้วแต่ยังต้องอาศัยภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อความเข้าใจทั้งสิ้น ถ้าผู้ใดมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยสูง ก็มักจะประสบผลสำเร็จในการสอน ก่อ สวัสดิ์พิพาณิชย์ (2503 : 35) ได้กล่าวว่า "...ภาษาไทยเป็นสาขาวิชาหนึ่งซึ่งจำเป็นสำหรับคนไทย บางทีนักเรียนอาจจะยังไม่ทราบในขณะนี้ ขอให้ลองนึกถึงวิชาที่เคยเรียนในชั้นกว่า มีวิชาใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยเป็นไม่มี แม้แต่วิชาภาษาต่างประเทศก็ยังใช้ภาษาไทยในบางโอกาส" และนอกจากนี้ บุญดิน อัครดากร (2512 : 47) ก็กล่าวไว้อีกว่า "...ภาษาไทยเป็นปัจจัย เป็นหลักสำคัญของการศึกษาวิชาการทุกแขนง วิชาภาษาไทยสำคัญยิ่งกว่าวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรืออะไรก็ตามอะไรทั้งสิ้น" จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นเหล่านี้ได้ลงความเห็น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่า วิชาภาษาไทยมีความสำคัญในการเรียนการสอนมากที่สุด

กรมการฝึกหัดครู ในฐานะที่มีหน้าที่โดยตรงในการผลิตครู ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทยว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพครู หลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครูฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2524 จึงได้มีการบรรจุวิชาภาษาไทยเข้าเป็นวิชาพื้นฐานบังคับทั่วไปในกลุ่มวิชาภาษา โดยมีลักษณะการจัดคือ

1. กลุ่มวิชาพื้นฐานบังคับ ได้แก่ วิชาภาษาไทย 101 - การใช้ภาษาไทย
วิชาภาษาไทย 102 - วาทกรรมสำหรับครู
2. กลุ่มวิชาพื้นฐานเลือก ได้แก่ วิชาภาษาไทย 103 - การเขียนรายงานจากการค้นคว้า

ตามหลักสูตรนี้ นักศึกษาจะต้องศึกษาแบบต่อเนื่อง 4 ปีและได้รับวุฒิปริญญาตรี โดยที่ทุกคนจะต้องเรียนกลุ่มวิชาพื้นฐานดังกล่าว ในหลักสูตรฉบับนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายพอสรุปได้ว่า ให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะสอนได้ทั้งตามสาขาวิชาเฉพาะของตนและสามารถพัฒนาคุณภาพของเยาวชนได้ และให้เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าในการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีในวัฒนธรรมของชนหมู่อื่นและชาติอื่น

นอกจากนี้ ในส่วนที่กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดวิชาพื้นฐานกลุ่มภาษาไทย เฉพาะ โค้กล่าวไว้ว่า "เพื่อฝึกทักษะและสามารถสื่อสารหรือแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพในเชิงความรู้และความคิด" (หลักสูตรการฝึกหัดครู สภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2524)

การศึกษาในระดับฝึกหัดครูนั้น นักศึกษาจะต้องออกไปฝึกสอนและออกไปทำงาน เป็นครู เพราะฉะนั้นจึงต้องค้นคว้าและทำรายงานอยู่ตลอดเวลา ภาษาไทยจึงมีส่วนสำคัญเพิ่มมากขึ้น และในกระบวนการสอนวิชาภาษาไทยนั้น ก็ควรจะได้ใช้วิธีการที่เหมาะสม และมีการปรับปรุงวิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะถ่ายทอดและสอนวิชาภาษาไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่มีปัญหาดกเตียงโต้แย้งกันอยู่เสมอเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอน และปัญหาในการสอนวิชาภาษาไทยว่า การเรียนการสอนภาษาไทยปัจจุบันนี้ ยังไม่บรรลุผลตามความมุ่งหมายดังที่หลักสูตรโค้วางไว้ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า ผลเหล่านั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการทั้งในค่านผู้สอน ผู้เรียน และอื่น ๆ โดยเหตุที่ภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นสื่อของการเรียนรู้วิชาการแขนงอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว อีกทั้งในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงความเป็นชาติ การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสื่อสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิทยาการอย่างอื่นไปด้วย ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2518 : 3-4) กล่าวว่า "...การสอนภาษาของชาติควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในวงการศึกษ...และถึงแม้ภาษาของเราจะพัฒนาอย่างน่าภาคภูมิใจ แต่การสอนในโรงเรียนไม่พัฒนา "ทันกาล" เลย..."

สถาบันฝึกหัดครูของกรมการฝึกหัดครู อันได้แก่วิทยาลัยครูต่าง ๆ เป็นแหล่งผลิตครูที่สำคัญแหล่งหนึ่ง ถ้าสามารถผลิตครูให้มีคุณภาพและเป็นไปดังที่วางจุดมุ่งหมายไว้ได้ ความรู้ความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียนหรือนักเรียนที่ครูเหล่านี้สอน ก็ย่อมดีขึ้นด้วย และในทางตรงข้าม ถ้าผลิตครูที่ขาดความสามารถออกมา ก็ย่อมส่งผลไปถึงการขาดสมรรถภาพของเยาวชนในอนาคตไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น การเตรียมครูจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นการเตรียมบุคคลที่จะไปเป็นครูของผู้อื่น

ในการเรียนการสอนภาษาไทย โดยเฉพาะรายวิชาที่เป็นวิชาพื้นฐานบังคับ ความหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2524 นั้น โค้กล่าวแล้วว่า มุ่งที่จะฝึกทักษะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารหรือแสดงออกในเชิงความรู้และความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นถ้าครูผู้สอนไม่พยายามที่จะค้นหาวิธีการสอนที่ได้ผล หรือขาดการฝึกฝน ไม่เข้าใจวิธีการสอนให้ถ่องแท้แล้ว การที่จะสอนให้บรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นั้นจะเป็นไปได้เพียงใดจึงเป็นเรื่องที่ควรไตร่ตรองและมีความตระหนักอย่างยิ่ง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยมในวิทยาลัยครูว่า เป็นวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครูต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยม ซึ่งเป็นวิชาที่จัดสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูทุกคนที่จะออกไปประกอบอาชีพครูต้องเรียน จึงเป็นการช่วยให้ทราบถึงทัศนะ แนวความคิดเกี่ยวกับจุดหมายของการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยม ความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผล ประโยชน์ของการนำไปใช้ ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากอาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยมให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรและพัฒนาผู้ที่จะประกอบอาชีพครูให้เป็นผู้ที่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยสร้างรักษาเอกลักษณ์ด้านภาษาของชาติให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้นสืบไปอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู และเคยสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยมมาพอสมควร เห็นว่าพื้นฐานการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ตลอดจนใช้ในชีวิตรประจำวันด้วย และพบว่านักศึกษาจำนวนไม่น้อยยังหย่อนสมรรถภาพเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย จึงทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาในวิทยาลัยครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยมเพื่อนำแนวทางต่าง ๆ ที่จะได้รับไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาในวิทยาลัยครู เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยม ในด้านจุดหมายของการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานมัธยม เนื้อหาวิชา วิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่อาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรสภากาชาดฝึกหัดครูฉบับปีพุทธศักราช 2524 ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือสหวิทยาลัยทวารวดี อันได้แก่ วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง วิทยาลัยครูนครปฐม และวิทยาลัยครูกาญจนบุรี ที่ได้ศึกษาวิชาภาษาไทยพื้นฐานบังคับมาแล้ว ทั่ว เป็นกลุ่มวิทยาลัยครูที่เปิดสอนตามหลักสูตรดังกล่าวมาอย่างค่อนเนื่อง

ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์ภาษาไทย หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนวิชาภาษาไทยแก่นักศึกษาของวิทยาลัยครูในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือสหวิทยาลัยทวารวดี ได้แก่ วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง วิทยาลัยครูนครปฐม และวิทยาลัยครูกาญจนบุรี
2. นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตร ค.บ. 4 ปี ของสภากาชาดฝึกหัดครู พุทธศักราช 2524 เฉพาะที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือสหวิทยาลัยทวารวดี และได้ศึกษาวิชาภาษาไทยพื้นฐานบังคับมาแล้วทุกคน
3. วิชาภาษาไทยพื้นฐานบังคับ หมายถึง กลุ่มวิชาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน ได้แก่วิชาภาษาไทย 101 (การใช้ภาษาไทย) และวิชาภาษาไทย 102 (วาทกรรมสำหรับครู)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่สถาบันฝึกหัดครูในการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานบังคับ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู
3. เป็นแนวทางในการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ต่อไป